

МАРТОВИЦЬКА Олена Василівна,

доктор юридичних наук, доцент,

професор кафедри кримінального процесу та організації

досудового слідства факультету № 1

Харківського національного університету внутрішніх справ

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4483-861X>;

ПРИСЯЖНЮК Валерія Віталіївна,

курсант 3 курсу факультету № 1

Харківського національного університету внутрішніх справ

ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-3854-9354>

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕННЯ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ ПОЛІГРАФА У РОЗКРИТТІ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВопорушень

Кожного дня перед органами Національної поліції України постає завдання боротьби зі злочинністю. Зокрема, робота слідчих є дуже відповідальним та невід'ємним процесом у розкритті вчинених кримінальних правопорушень. Сьогодні показує нам, що в слідчій практиці існують випадки, коли до кримінального провадження можуть бути залучені не тільки слідчі, експерти, криміналісти та спеціалісти з юридичної галузі знань, але й такі спеціалісти, як поліграфологи. Поліграф або так званий детектор брехні – це технічний пристрій, який допомагає відслідкувати динаміку фізіологічних реакцій особи, яка вчинила злочин або навіть свідка кримінального правопорушення. Даний вид обстеження проводиться фахівцем поліграфологом. Основною метою поліграфа є виявлення ознак обману або недостовірності відповідей людини під час перевірки. В багатьох країнах світу почали досліджувати та використовувати такий метод дослідження, як детектор брехні. Сполучені Штати Америки є лідером серед застосування даного приладу в правоохоронних органах. На їх думку, це є дуже ефективним способом при розслідуванні резонансних злочинів [3]. Тому багато українських науковців вважають, що такі новітні технології мають зайняти своє місце в органах досудового розслідування України. Наразі в Україні існує така практика тільки щодо проведення внутрішніх службових перевірок та кадрової роботи. Слід відмітити, що, відповідно до ч. 2 ст. 84 КПК України, процесуальними джерелами доказів є: показання – відомості, які надаються в усній чи письмовій

формі під час допиту свідком, обвинуваченим, підозрюваним та іншими учасниками кримінального провадження; речові докази - матеріальні об'єкти, які були знаряддям вчинення кримінального правопорушення, зберегли на собі його сліди або містять інші відомості, які можуть бути використані як доказ факту чи обставин, що встановлюються під час кримінального провадження; документи – якщо вони містять ознаки ч. 1 ст. 98 КПК України; висновки експертів за допомогою яких встановлюються фактичні дані – і це саме та інформація, яка має велике значення в розслідуванні кримінального правопорушення [1]. Тільки ті відомості, які є у зазначених джерелах, допускається використовувати в кримінальному провадженні як докази. Окрім цього, вказаний перелік процесуальних джерел доказів є вичерпним. Тому можемо зробити певні висновки щодо доказової бази в кримінальному провадженні. Звісно, використання результатів застосування поліграфа не є доказом у кримінальному процесі в Україні. У КПК України не передбачено використання поліграфа як юридичного доказу. Суди можуть приймати до уваги інформацію, отриману під час поліграфічного тестування, як один з аспектів розслідування, але це не є процесуально визначеним доказом. Також, дослідивши Конституцію України ми можемо позначити ряд норм, які свідчать про заборону використання таких приладів або лише за згодою особи. Насамперед, жодна людина без її вільної згоди не може бути піддана медичним, науковим чи іншим дослідом (абз. 2 ст. 28 КУ) [2]. Не допускається збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про особу без її згоди, крім випадків, визначених законом, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини (ст. 32 КУ) [2]. Значимо, що для отримання бажаного результату в ході кримінального провадження слід дуже детально обдумати і прописати питання, які матимуть вирішальне значення у самій ньюму. Поліграфолог в своєму висновку майже завжди може чітко відповісти на питання слідчого, наприклад «Чи причетний громадянин А до скоєного злочину?» або «Чи бачила громадянка В, хто викрав золоті прикраси з магазину?». Але не зважаючи на високу точність даного дослідження, поліграф також може помилятися у своїх відповідях. Потенційні підозрювані можуть ухилитися від дії поліграфа та вжити речовини, які впливають на центральну нервову систему, через що результати дослідження не будуть правдивими та об'єктивними. Слід розглянути питання доцільності проведення такого методу дослідження з попереднім обстеженням особи на наявність вмісту наркотичних засобів, заспокійливих медичних

препаратів або алкоголю в крові та сечі особи, до якої він застосовується. Вищевказаний вид дослідження здатний посприяти в проведенні досудового розслідування тяжких та особливо тяжких кримінальних правопорушень, допоможе слідчому в висуванні та відпрацюванні версій вчинених кримінальних правопорушень, а також знайти відповіді на його питання, зрозуміти в якому напрямку йому слід рухатись та можливо, які слідчі дії варто провести для встановлення обставин та фактів, які мають значення для кримінального провадження. В грудні 2019 року за ініціативою Департаменту оперативно-технічних заходів Національної поліції України в Національній академії внутрішніх справ було проведено засідання круглого столу на тему: «Особливі умови та ефективність застосування поліграфа під час досудового розслідування». Було презентовано напрями діяльності Департаменту оперативно-технічних заходів Національної поліції України, зокрема із застосуванням поліграфа. За підсумками роботи круглого столу було обґрунтовано необхідність: напрацювання нормативно-правової та організаційно-методологічної бази застосування поліграфа поліцейськими; створення координаційного центру для сприяння діяльності поліграфологів і систематизації критеріїв їхньої роботи, залучення громадських організацій поліграфологів України; розроблення базових позицій щодо застосування поліграфа під час досудового розслідування та оперативно-розшукових заходів; підготовки й підвищення кваліфікації практикуючих поліграфологів із системи Національної поліції України тощо [4]. Переважна кількість практичних працівників переконана, що використання поліграфа під час досудового розслідування дозволить не тільки дізнатись самі елементарні факти, а й розкрити злочин за невеликий термін. Без сумніву, такий метод, як поліграф в майбутньому повинен стати одним з джерел доказів, що повинно бути закріплено на законодавчому рівні.

Список використаної літератури: 1. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 24.08.2023 р. №4651-VL URL: <https://zakon.rada.gov.ua>. 2. Конституція України: закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1996. №30. Ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>. 3. Мотлях О.І. Нормативно-правове регулювання використання поліграфа правоохоронними органами зарубіжних країн. *Вісник. Серія: право та державне управління*. 2011. № 4. 4. Особливі умови та ефективність застосування поліграфа під час досудового розслідування. Матеріали круглого столу. Київ. 2019 р. <https://www.naiiau.kiev.ua>.